

Unge i utenforskap - status i Nordland.

Turid Bakkerud
Seniorrådgiver // NAV Nordland
24.09.2024

Status Nordland

- NAV ser med bekymring på den vedvarende høye andelen av unge med psykiske lidelser, og anser dette som et voksende samfunnsproblem, sier Cathrine Stavnes, direktør ved NAV Nordland. – NAV har en forsterket innsats rettet mot ungdom generelt, herunder også de med helseplager. Dette er en utfordring som vi i Nordland sammen må finne en vei ut av. Det er viktig med tett oppfølging av den enkelte ungdom og tett samhandling mellom NAV, helse og utdanning og virksomheter.

Pressemelding NAV Nordland, 15.04.24

[To av tre unge AAP-mottakere har psykiske lidelser](#)

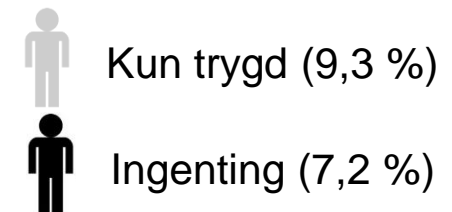
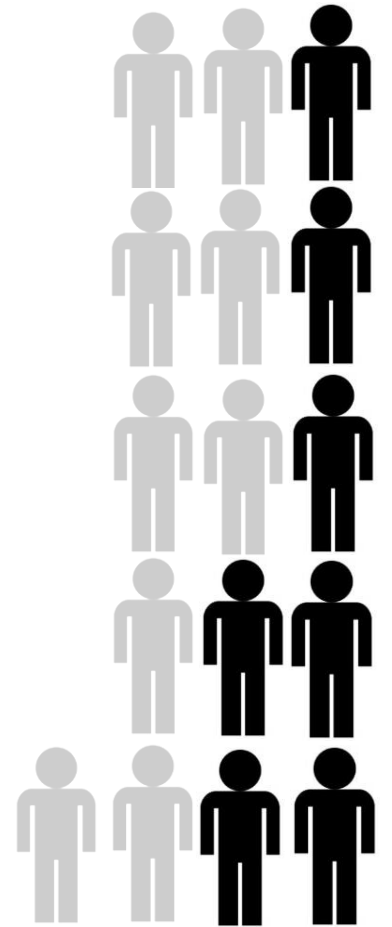
16,5 % av alle 20-29 år

4 680

personer

2 650 (57 %) mottar trygd

2 030 (43 %) mottar ingenting

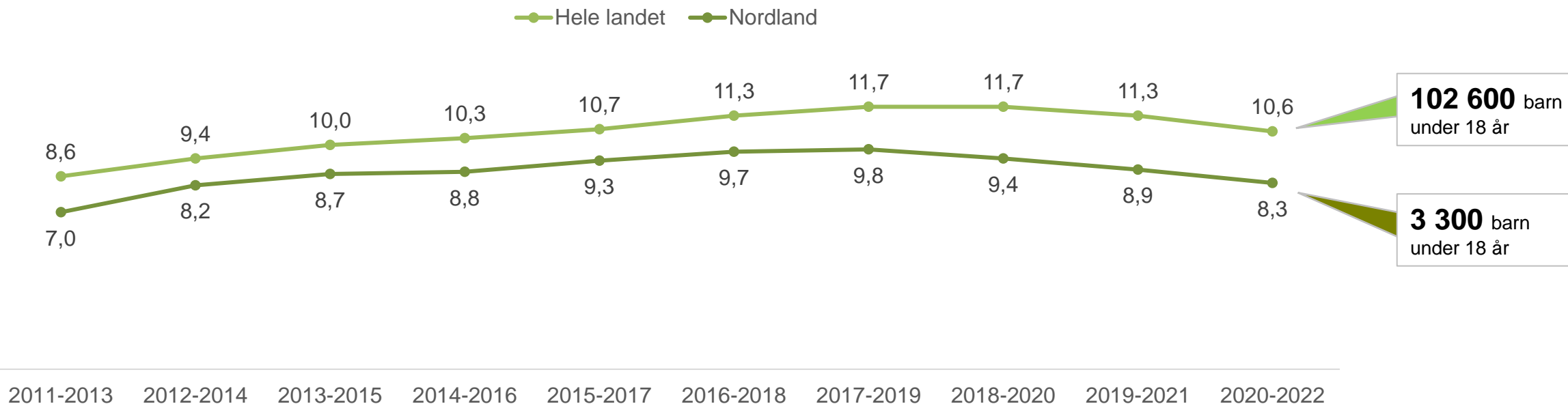
Forhold som påvirker utenforskap og noen utfordringer

Omgivelsene man vokser opp i har noe å si

Lavinntekt gir økt risiko for levekårsproblemer - Barn som opplever lavinntekt i ungdomstiden i snitt oppnår lavere utdanningsnivå og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet som voksen

Andel barn under 18 år som vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹

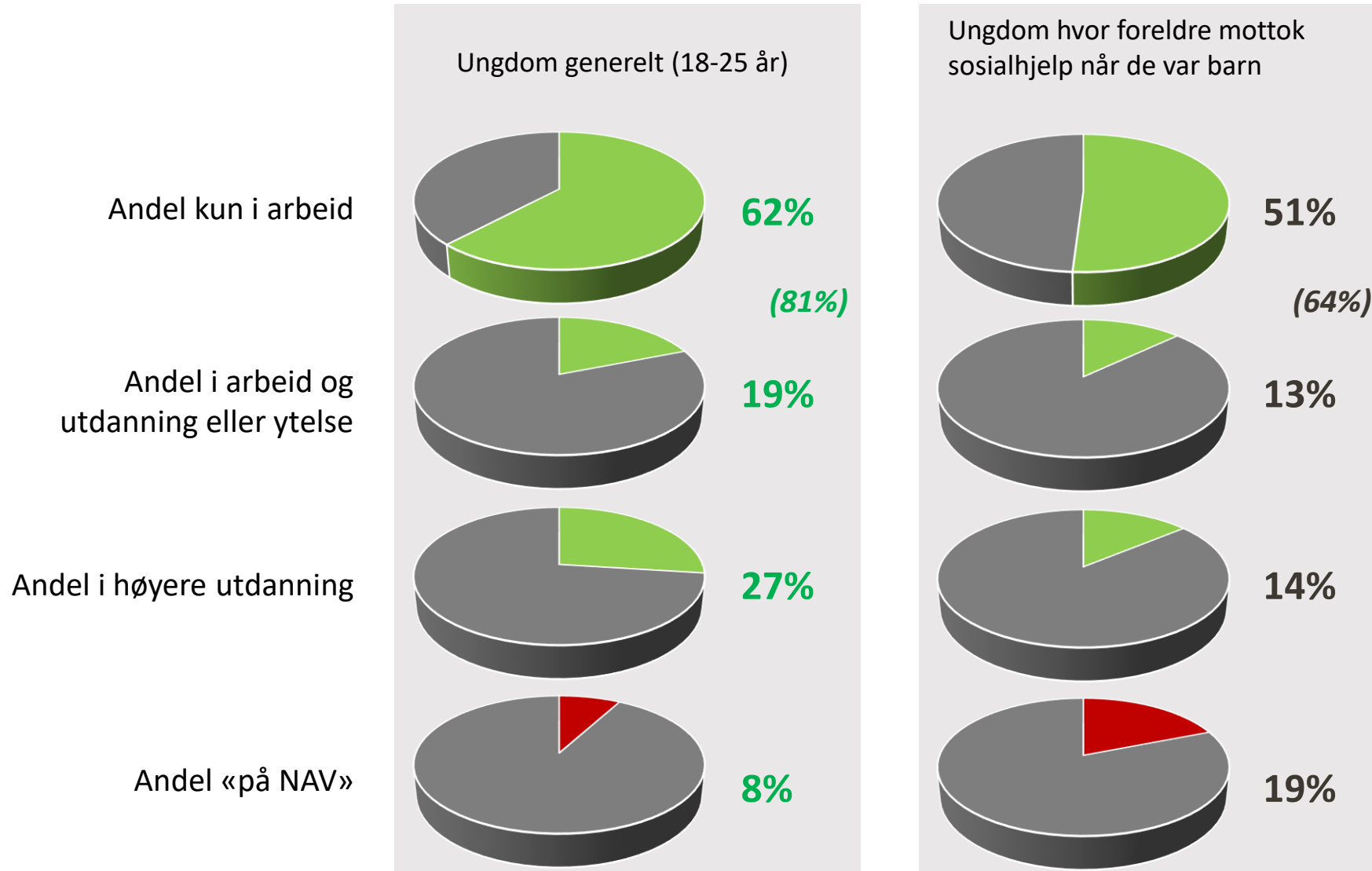

¹Vedvarende lavinntekt:

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: SSB, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, tabell 12944 Vedvarende lavinntekt
Artikkel SSB: [Færre barn lever i familier med lavinntekt – SSB](#)

Omgivelsene man vokser opp i har nemlig noe å si...

«Halvparten av alle i husstander hvor ingen har jobb lever i fattigdom»

Stabil arbeidstilknytning for en i husstanden reduserer risikoen for å leve i fattigdom fra 48 prosent til 6 prosent.

Arbeid er helt sentralt i
å **motvirke fattigdom**

48% av husstander uten noen i arbeid lever i fattigdom...

*Kilde: SSB («Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022», side 47)

Foto: [Getty Images](#)

Forhold som påvirker utenforskap og noen utfordringer

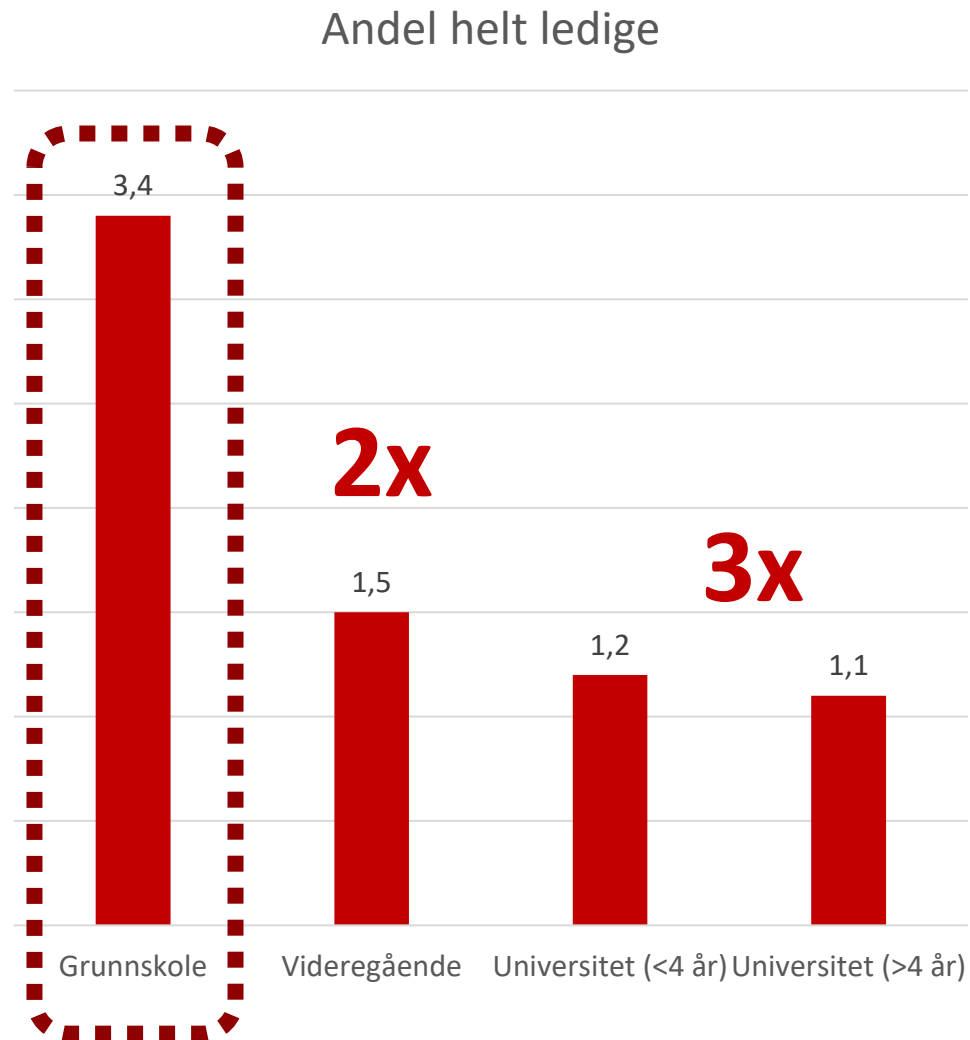

Omgivelsene man vokser opp i har noe å si

Mange har ikke utdanning utover
grunnskole (eller enda mindre)

Nesten halvparten av de arbeidsledige har ikke fullført videregående skole

- Mer enn dobbelt så høy ledighet for de uten fullført videregående opplæring enn de med fullført
- Tre ganger høyere enn for de med fullført høyere utdanning

Opplæring er ett av tiltakene som er prioritert i NAV

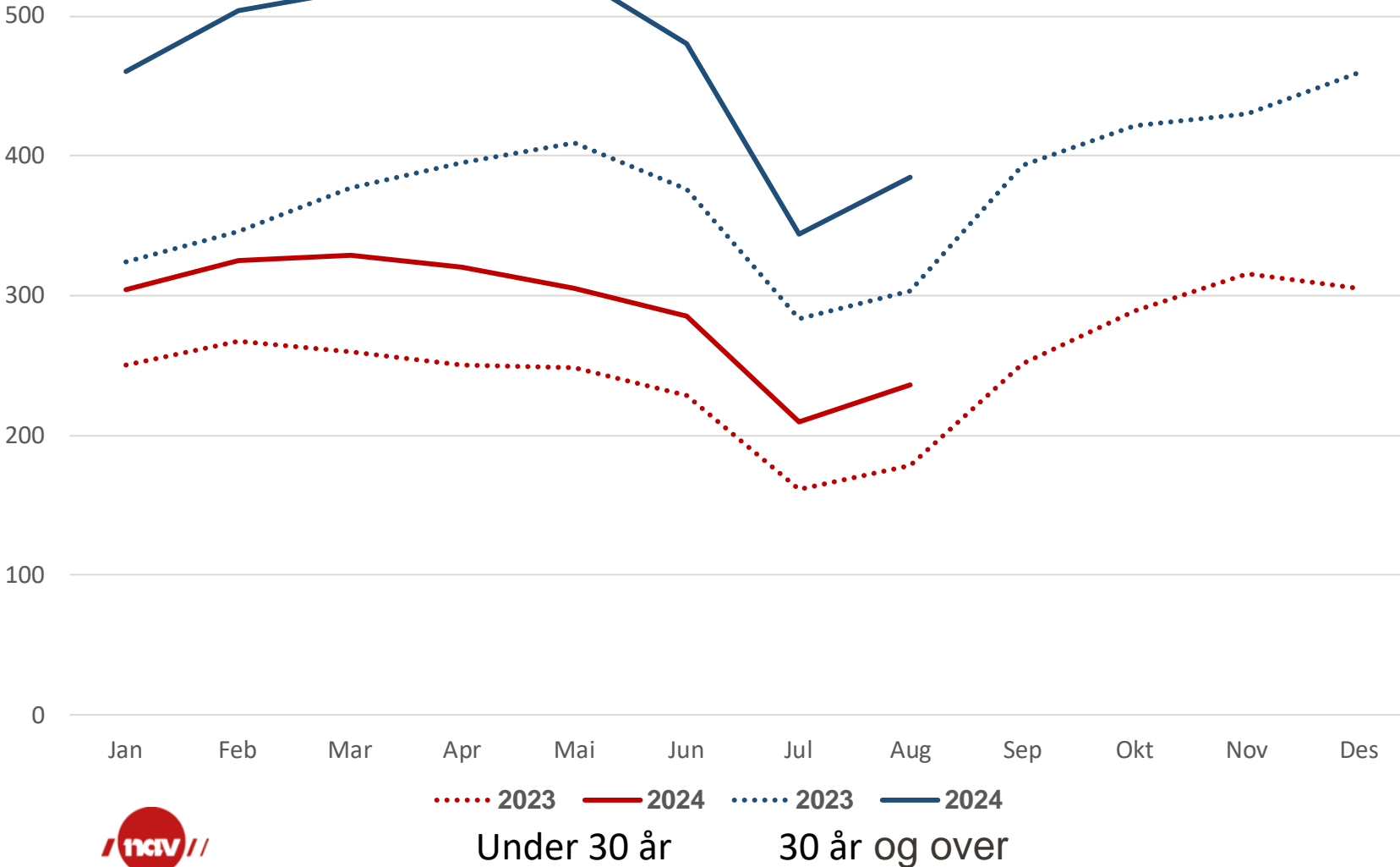
- Omtrent 750 personer i opplæringstiltak i Nordland hver måned
- Mange av disse tar videregående/yrkesfaglig opplæring

Opplæringstiltak – tiltaksplasser

Utvikling Nordland - under/over 30 år

Opplæringstiltak - tiltaksplasser per måned

Opplæringstiltak for personer med situasjonsbestemt og spesielt tilpasset innsatsbehov

Gjennomsnitt hittil i år

289	468	2024
230	352	2023
Under 30 år	30 år og over	

Prosent i opplæringstiltak av alle brukere i aldersgruppen

11 %	6 %	2024
9 %	5 %	2023
Under 30 år	30 år og over	

Tiltak for arbeidssøkere og forsøk med kompetansetiltak for sykmeldte

Forhold som påvirker utenforskap og noen utfordringer

Omgivelsene man vokser opp i har noe å si

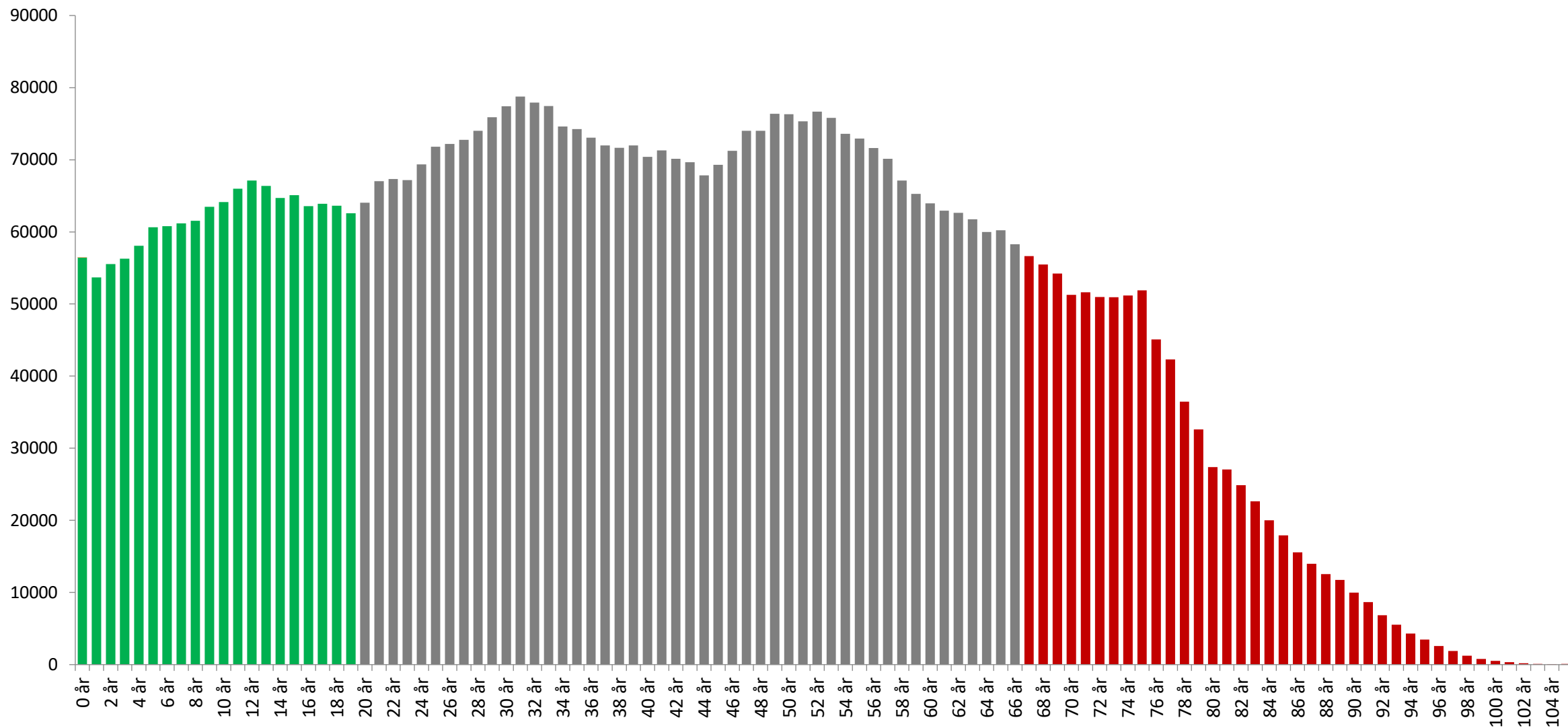
Mange har ikke utdanning utover grunnskole (eller enda mindre)

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Befolkningen i Norge

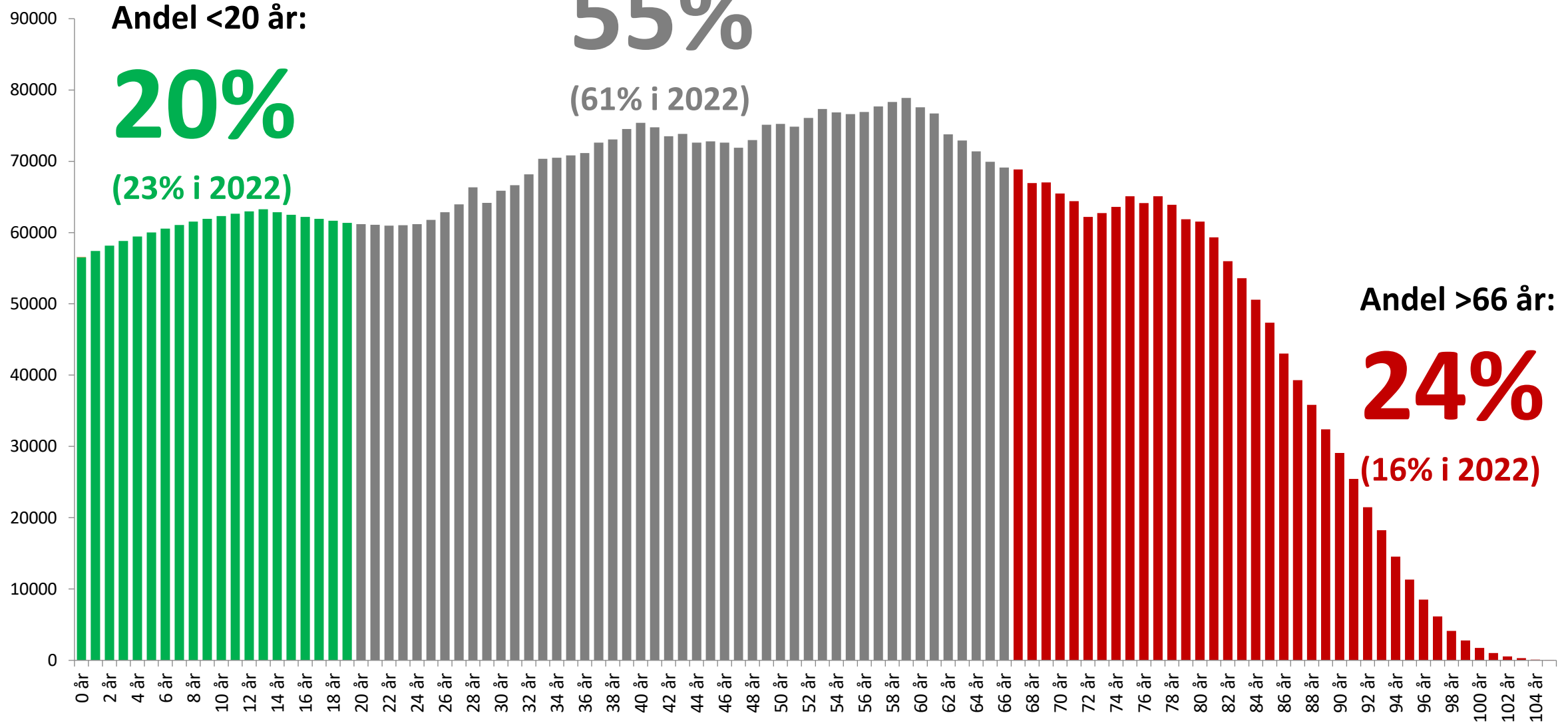
2022

Befolkningen i Norge

Andel 20-66 år:

2050

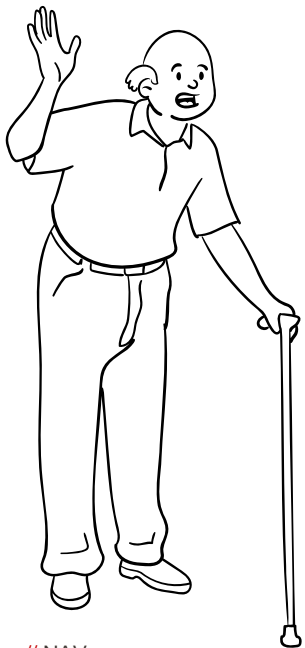

SSB om Norges befolkning:

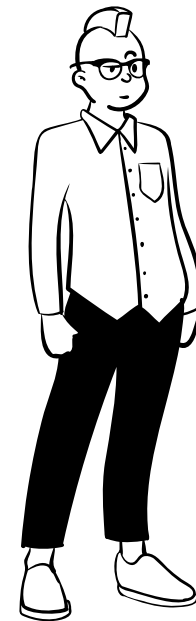
«I løpet av de neste 10 årene vil det være flere personer som er 65 år eller eldre enn barn og unge under 20 år i vårt hovedalternativ.»

I Nordland har dette allerede skjedd!

Antall **eldre** (65+) i Nordlands-befolkningen passerte antall **ynge** (0-19 år) i 2022.

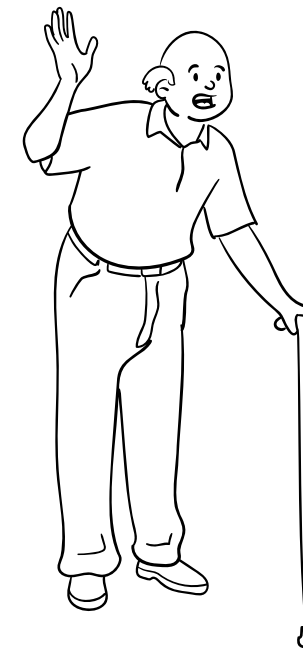
// NAV

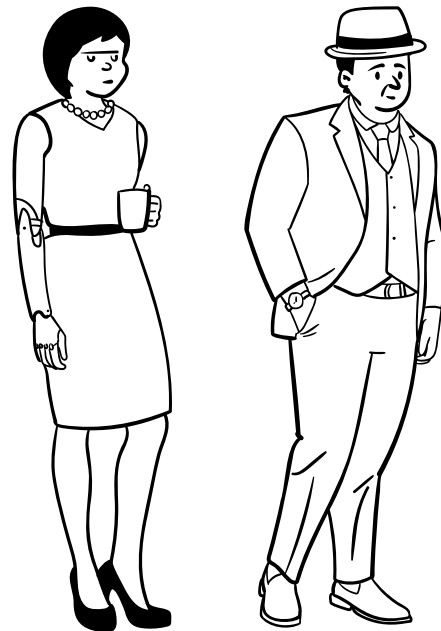
I dag:

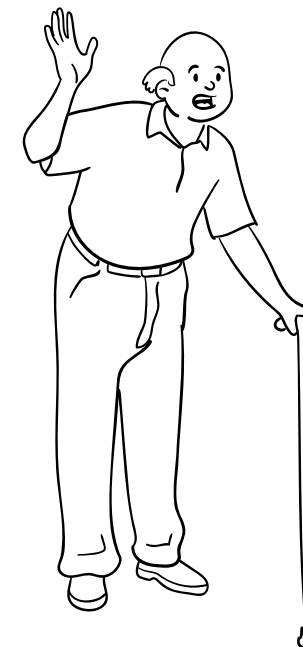
3,0
i yrkesaktiv
alder per
person 67+
(Landet 3,8)

2050:

2,0
i yrkesaktiv
alder per
person 67+
(Landet 2,3)

Forhold som påvirker utenforskap og noen utfordringer

Omgivelsene man vokser opp i har noe å si

Mange har ikke utdanning utover grunnskole (eller enda mindre)

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

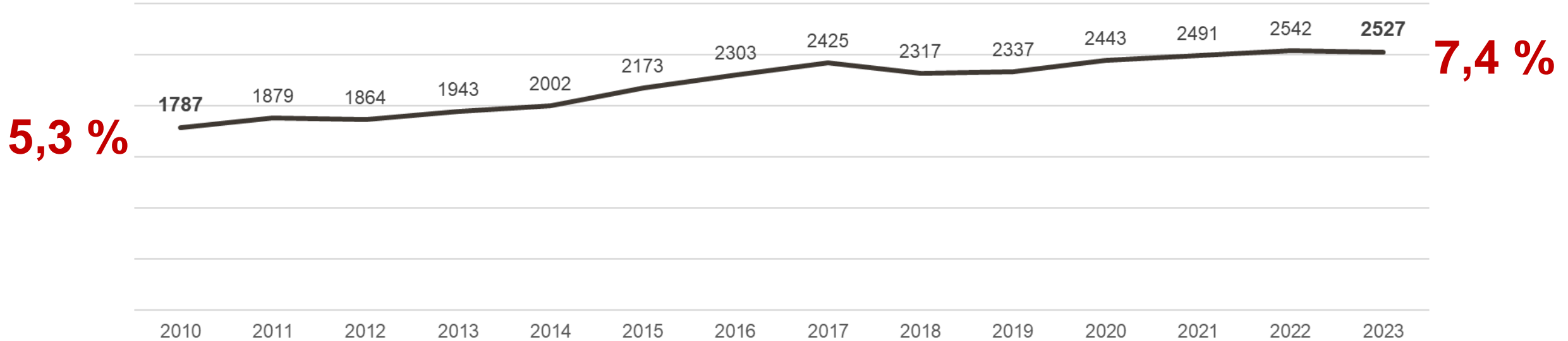
Bruken av helserelaterte ytelser blant unge i Nordland øker

A woman with her hair in a bun, wearing a grey sweater, sits on a bed with her arms crossed, looking thoughtfully out of a window. The room is softly lit, with a white bedside table and a stack of books visible in the background.

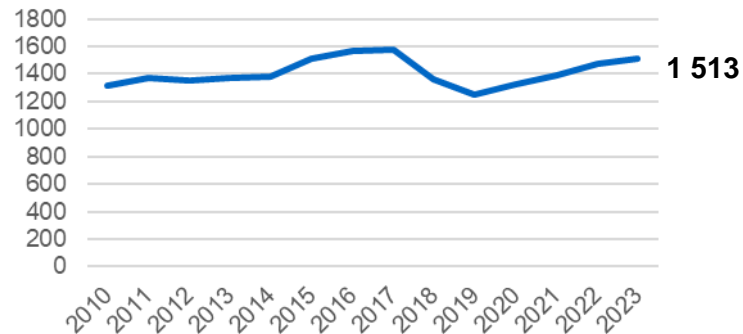
**En del – særlig unge
voksne – «tvinges» inn
i et helseløp for å få
inntektssikring
(*medikalisering*)**

Bruken av helserelaterte ytelser blant unge i Nordland øker...

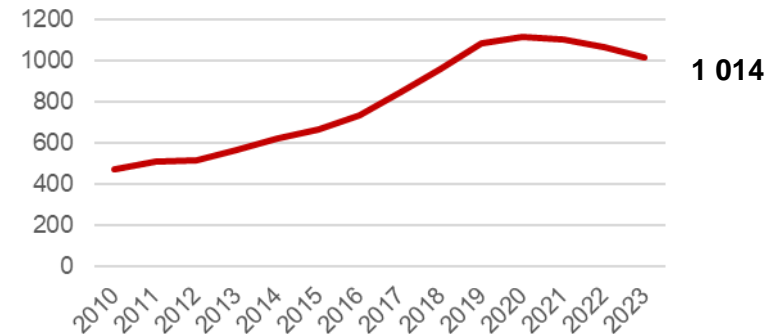
Mottakere av helseytelsene arbeidsavklaringspenger og uføretrygd
Unge 18-29 år

Mottakere av arbeidsavklaringspenger

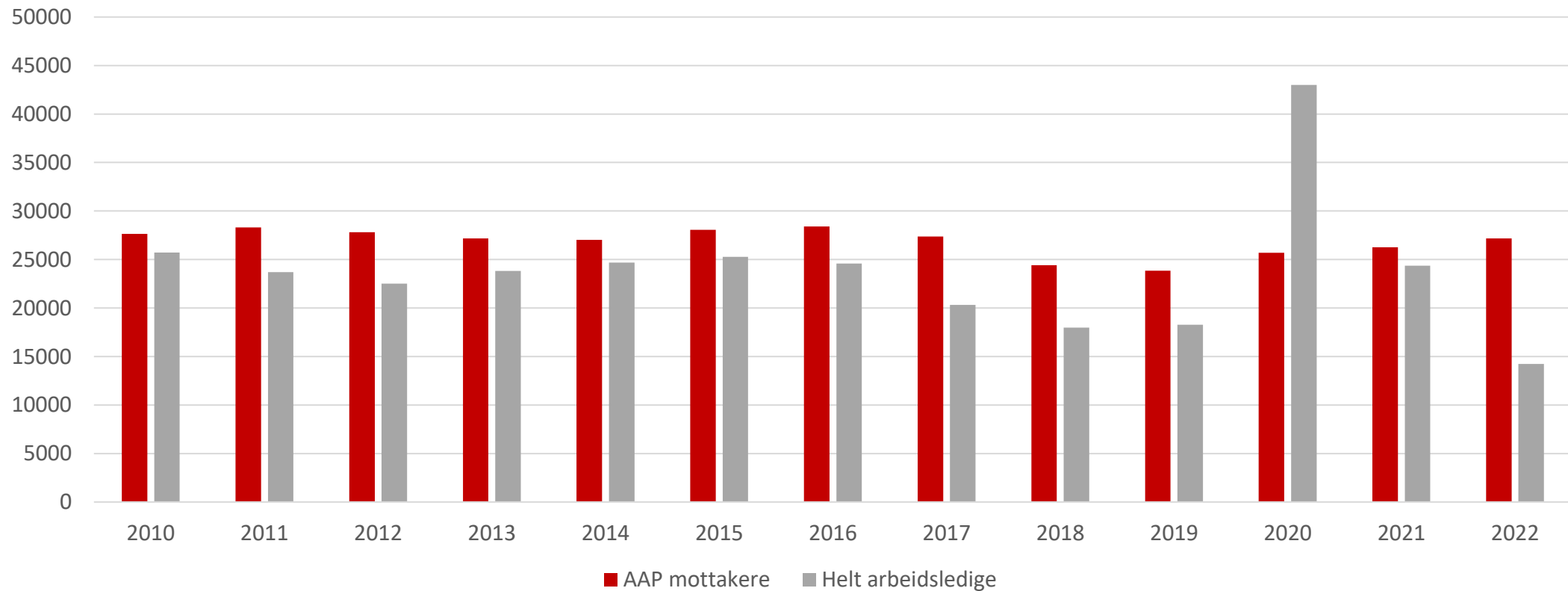

Mottakere av uføretrygd

Med unntak av under pandemien, har vi alltid flere unge voksne (18-29 år) på AAP enn i arbeidsledighet...

AAP mottakere vs helt arbeidsledige i alderen 18-29 år

Forhold som påvirker utenforskap og noen utfordringer

Omgivelsene man vokser opp i har noe å si

Mange har ikke utdanning utover grunnskole (eller enda mindre)

Nesten all befolkningsvekst fremover kommer i de eldste aldersgruppene

Bruken av helserelaterte ytelser blant unge i Nordland øker

Norge har mange personer i yrkesaktiv alder utenfor arbeidsliv og utdanning

Hva hindrer personer i å tre ut av utenforskap og inn i arbeid og aktivitet?

De vil ikke komme inn

(mangler motivasjon)

Motivasjon / insentiver / vilje

- Trygdenivå
- Skatt på inntekt
- Andre inntekter
- Inntekt andre i husstanden
- Aktivitetsplikt

De kan ikke komme inn

(mangler kvalifikasjoner)

Kvalifikasjoner / situasjon / evne

- Utdanning
- Ferdigheter
- Språk
- Helse
- Barn og hjem
- Mobilitet

De får ikke komme inn

(mangler muligheter)

Muligheter

- Ledighetsnivå
- Lønnsnivå
- Bedriftenes situasjon og behov
- Læringsplasser
- Deltidsstillinger

Det er kun *tverrsektorielt samarbeid* som kan redusere eller fjerne disse hindringene...

A person wearing a grey hoodie with the hood pulled up, standing in profile next to a chain-link fence. The person is looking towards the left. The background is a blurred outdoor setting, possibly a parking lot or a street, with some buildings and a car visible in the distance. The lighting suggests it might be late afternoon or early morning.

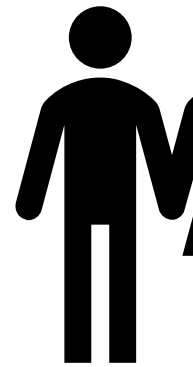
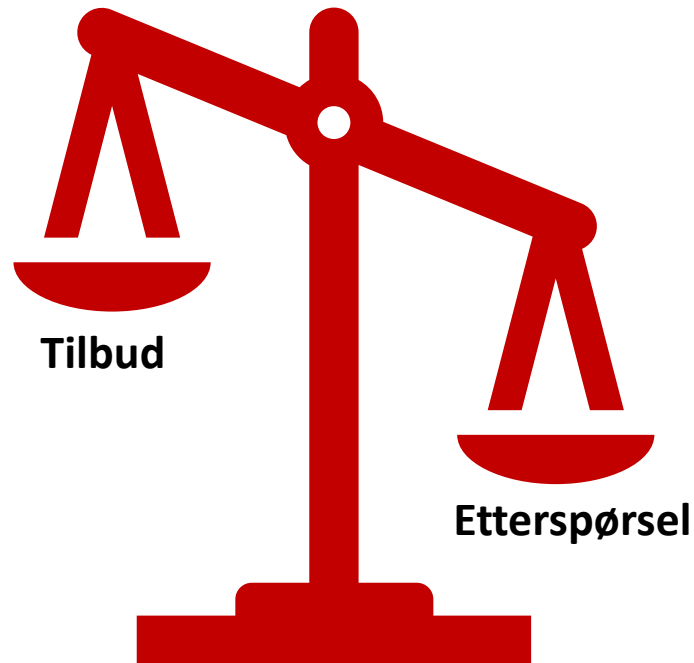
Utfordringene personer i utenforskap møter på arbeidsmarkedet kommer fra tre kanter:

Forhold ved personen; som lav utdanning, dårlige språkkunnskaper, og helseutfordringer

Forhold ved arbeidsgiverne; som høye krav, manglende fokus på mangfold, og diskriminering

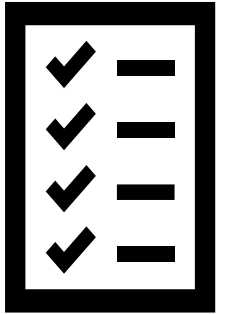
Forhold ved systemet; som manglende tverrsektorielt samarbeid, medikalisering, og manglende lærlingeplasser

Nordland har et stramt arbeidsmarked med stor ubalanse

1,5 til 1

2267 arbeidsledige* til
1466 utlyste stillinger
(Nordland, august 2024)

Ganske likt i antall, men det er en **ubalanse** mellom den kompetansen arbeidsgiverne etterspør og den kompetansen arbeidssøkerne tilbyr.

Mange på utsiden av arbeidslivet vårt opplever stor avstand til de kravene arbeidsgiverne setter...

Krav til:

- Utdanning
- Ferdigheter
- Språk
- Helse
- mm

Gap mellom tilbud og etterspørsel

Mange på utsiden av arbeidslivet vårt opplever stor avstand til de kravene arbeidsgiverne setter...

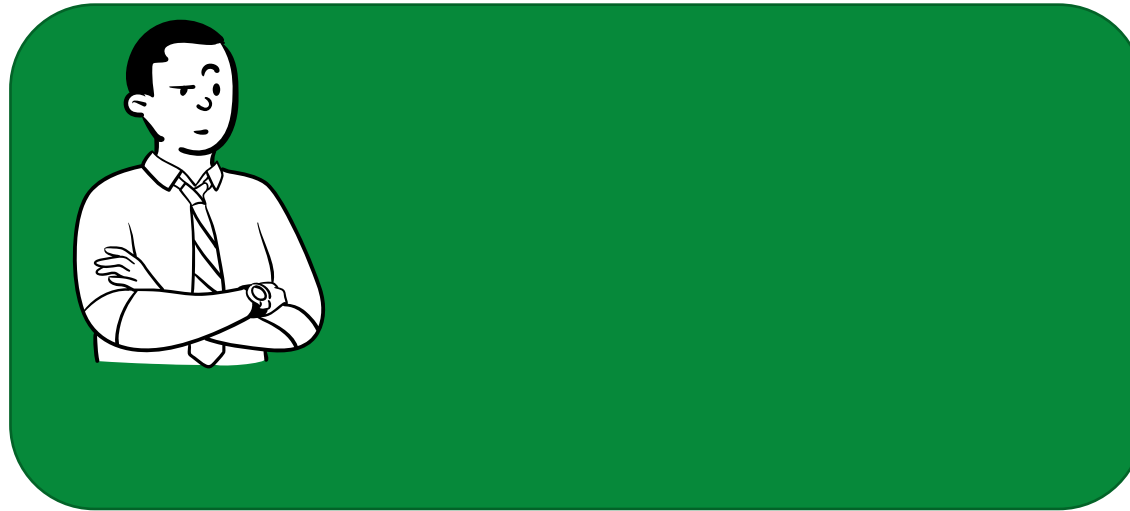
Krav til:

- Utdanning
- Ferdigheter
- Språk
- Helse
- mm

Svaret har vært kvalifisering gjennom tiltak og virkemidler

Mange på utsiden av arbeidslivet vårt opplever stor avstand til de kravene arbeidsgiverne setter...

Krav til:

- Utdanning
- Ferdigheter
- Språk
- Helse
- mm

Men kan ikke arbeidsgiverne også senke kravene, øke opplæringen, osv?

Ungdomsgarantien i NAV

Øke overgang til arbeid og utdanning

Få et stabilt fotfeste i arbeidslivet

Redusere antallet unge på helse relaterte ytelser

Hvor mange er i målgruppa for ungdomsgarantien hos NAV i Nordland?

2 526

Utenforskap har **store konsekvenser** for den enkelte. For Norge som nasjon får utenforskap **store konsekvenser** for arbeidsmarkedet og vår evne til å opprettholde velferdssamfunnet vårt.

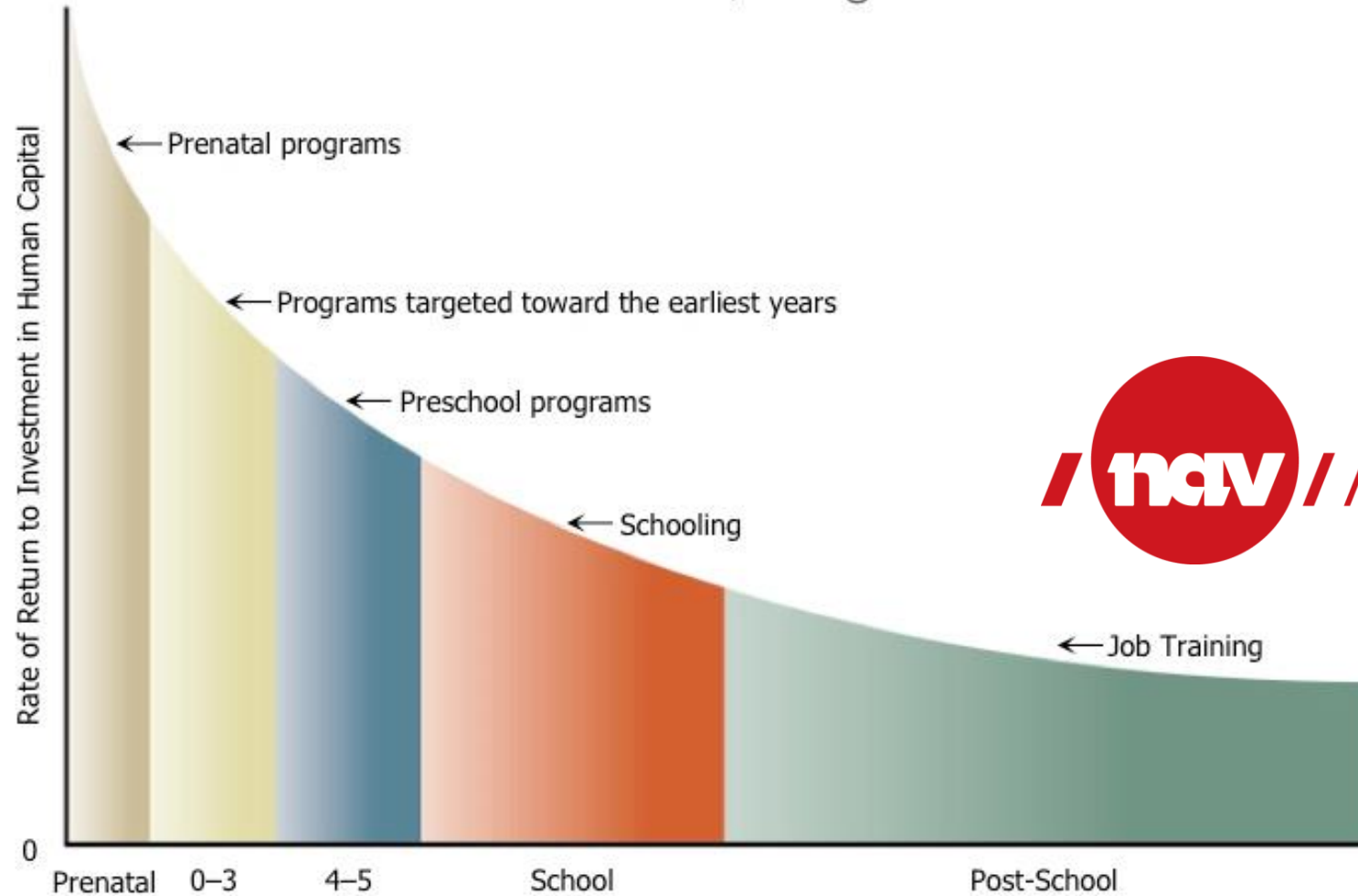

Den samfunns-
økonomiske gevinsten
av arbeid fremfor
uføretrygd for en ung
voksen i 20-årene:

**6,4 millioner
kroner per person**

Når lønner det seg å sette inn innsats for å motvirke utenforskap senere i livet?

The earlier the investment, the greater the return

Source: James Heckman, Nobel Laureate in Economics

Hvorfor er det viktig med et godt 13 årig løp?

- Formell kompetanse avgjørende – stabil og varig tilknytning til arbeidslivet
- For den enkelte: personlig deltakelse i arbeidslivet. Være betydningsfull. Økonomisk uavhengig
- Samfunnsøkonomisk – trenger kvalifisert arbeidskraft, opprettholde velferdssamfunnet

